

*Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής
Ανάπτυξης
Πανεπιστημίου Αιγαίου*

Παραγωγική Ανασυγκρότηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη των νησιών

*Γιάννης Σπιλάνης,
Αναπληρωτής Καθηγητής*

**Γ.Σ. ΕΟΑΕΝ
6 Μαΐου 2017 - Σκύρος**

Στόχος της εισήγησης

Να δημιουργηθεί συναντίληψη:

Για το περιεχόμενο της νησιωτικής πολιτικής και εξειδίκευση για την παραγωγική ανασυγκρότηση στον νησιωτικό χώρο

Ποιο περιεχόμενο και πως διαφοροποιείται από την υπόλοιπη χώρα

Τι αλλαγές νομοθετικές & θεσμικές χρειάζονται

Ερωτήσεις προς απάντηση

- Το **υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο** είναι κατάλληλο για τον νησιωτικό χώρο; (πχ. κρατικές ενισχύσεις σε νησιωτικές επιχειρήσεις). Ποιες αλλαγές χρειάζονται;
- Οι **υφιστάμενες πολιτικές**, η στοχοθεσία τους, ο τρόπος που σχεδιάζονται και ασκούνται, οι ελεγκτικές διαδικασίες είναι κατάλληλες και αποτελεσματικές για τα νησιά; (Πχ. Ποια τα αποτελέσματα μετά από 30 χρόνια; Ποιες χωρικές διαφορές; Γιατί;)
- **Αξιολόγηση σχεδιασμού και μηχανισμών/δομών υλοποίησης**. Ο τρόπος που εκπονούνται και υλοποιούνται τα **σχέδια δράσης** είναι ο καταλληλότερος; Γίνεται σωστή αξιοποίηση των υπάρχοντων προγραμμάτων και πόρων (ευρωπαϊκών, εθνικών, άλλων) για την επίτευξη των στόχων της νησιωτικής πολιτικής; ()
- Ποιο **σύστημα παρακολούθησης** με δείκτες για τον έλεγχο

ΟΡΑΜΑ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

ΔΡΑΣΕΙΣ - ΕΡΓΑ

**Η μακροχρόνια στρατηγική
βασισμένη
σε ένα κοινό όραμα:**

**Τα νησιά, κοινωνίες των 365 ημερών
με ανταγωνιστικές δραστηριότητες
και μια
μοναδική ποιότητα ζωής
βασισμένα στο μοναδικό φυσικό και
πολιτιστικό περιβάλλον**

Η Στρατηγική ως βάση για το σχεδιασμό των προγραμμάτων

- Υιοθέτηση Στρατηγικής ως βάση του αναπτυξιακού σχεδιασμού. Ευρώπη – Ελλάδα – Νησιά 2020 (διαφοροποίηση στρατηγικής με βάση τις ιδιαιτερότητες)
- Αξιοποίηση διαφορετικών προγραμμάτων και πηγών χρηματοδότησης για την υλοποίηση της στρατηγικής και του σχεδιασμού με:
 - Εμφαση στην βελτίωση της **ανταγωνιστικότητας της οικονομίας**
 - Στόχευση στη κατασκευή υποδομών και παροχή υπηρεσιών που στοχεύουν στη βελτίωση της **ελκυστικότητας των νησιών για εγκατάσταση δραστηριοτήτων και ανθρώπων**

Η αναγκαιότητα της διαφοροποίησης των πολιτικών

Η επίτευξη αυτών των (κοινών) στόχων απαιτεί διαφορετικές πολιτικές για τα νησιά που λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους:

- Η «**ποιότητα**» προϋπόθεση για ανταγωνιστικές επιχειρήσεις αλλά με ποια πολιτική πχ. για τις ΜΜΕ; Με ποια υποστήριξη στις επιχειρήσεις και από ποιόν πχ. τα ΑΕΙ (καινοτομία)
- Η «**πράσινη**» διαχείριση των πόρων αλλά πως; Με ποια υποστήριξη σε Αυτοδιοίκηση, σε Επιχειρήσεις, σε Κατοίκους;
- Τι σημαίνει «**ίσες ευκαιρίες**» και πως υλοποιείται; Πως οργανώνεται η προσπελασιμότητα σε υπηρεσίες για επιχειρήσεις και πολίτες; Ο ρόλος των ΤΠΕ, του κράτους,

Ποιοτικά Νησιά: η έξυπνη

εξειδίκευση

- Στόχος η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των νησιωτικών επιχειρήσεων με την ενσωμάτωση καινοτομιών σε όλη τη διαδικασία παραγωγής και διακίνησης προϊόντων και υπηρεσιών με προτεραιότητα σε τουρισμό – αγροτική ανάπτυξη
- Εμφαση στη δημιουργία προϊόντων και υπηρεσιών με υψηλή προστιθέμενη αξία αξιοποιώντας τοπικούς φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους και δημιουργία θέσεων εργασίας με εξειδίκευση (πρόγραμμα BIOBUS)
- Αξιοποίηση δημόσιων φυσικών και πολιτιστικών πόρων με την ανάπτυξη Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων
- Η «έξυπνη εξειδίκευση» και η εφαρμογή της προσέγγισης του «Σήματος Τοπικής Ποιότητας και Υπευθυνότητας» σε επιχειρήσεις και ΟΤΑ (πρόγραμμα NAIAS).

Εξυπνη εξειδίκευση: αξιοποίηση φυσικών και πολιτιστικών πόρων

- Φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο: το συγκριτικό πλεονέκτημα των νησιών για την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων που τα αξιοποιεί.
- Παραδείγματα:
 - Μοναδικότητα Αρχιπελαγικού Συμπλέγματος – Διακήρυξη UNESCO 1992
 - Μνημεία Παγκόσμιας Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς
 - Μεσογειακή Διατροφή / UNESCO
 - Γεωλογικοί σχηματισμοί - Γεωπάρκα
 - Χερσαία και Θαλάσσια Χλωρίδα και Πανίδα – Ποιότητα Περιβάλλοντος
 - Σύγχρονος Πολιτισμός, Ηθη, έθιμα
- Η ανάγκη για αξιοποίηση τους . Ο ρόλος της κοινωνικής

Ποιοτικά – έξυπνα νησιά και

τουρισμός

- **Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών από επιχειρήσεις και ΟΤΑ** (σήμα ποιότητας και υπευθυνότητας πχ. Aegean Cuisine)
- **Εμπλουτισμός και διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος** με αξιοποίηση υπαρχόντων υποδομών και πόρων με δημιουργία νέων δραστηριοτήτων (πχ. θαλάσσιος, συνεδριακός, περιπατητικός, πολιτιστικός κλπ τουρισμός)
- **Re-branding islands:** Δημιουργία και προβολή μιας νέας τουριστικής εικόνας ανά νησί με την ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και των νέων προϊόντων (ΓΓΑΙΝΠ με Περιφέρειες και τοπικούς φορείς)
- **Αξιοποίηση Παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού** του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού ως εργαλείου για

Ποιοτικά – έξυπνα νησιά και αγροτικά προϊόντα

Ειδική Πολιτική για τη Ανάπτυξη της Νησιωτικής Υπαίθρου

- Η στροφή σε ποιοτικά και τυποποιημένα προϊόντα μόνη διέξοδος για αντιμετώπιση της χαμηλής παραγωγικότητας / ανταγωνιστικότητας εξ αιτίας του υψηλού κόστους παραγωγής (πχ. λάδι, τυρί, κρασί, μέλι, και άλλα προϊόντα με αξιοποίηση μοναδικών φυσικών πόρων)
- Σύνδεση των αγροτικών προϊόντων με τουρισμό μέσα από το σήμα Ποιότητας των Επιχειρήσεων – Aegean Cuisine
- Αξιοποίηση του κανονισμού για τα μικρά νησιά του Αιγαίου για ενίσχυση της παραγωγής και επέκταση του σε όλη τη νησιωτική χώρα

Ολοκληρωμένη Θαλάσσια

Πολιτική

- Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιου / Νησιωτικού Χώρου για καλύτερη διαχείριση των περιορισμένων και ευαίσθητων πολιτιστικών πόρων και οικοσυστημάτων
- Τουρισμός παράκτιου / νησιωτικού χώρου και η σύνδεση του με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τόπων υποδοχής
- Θαλάσσιος τουρισμός (κρουαζιέρα, γιωτιγκ, θαλάσσια σπόρ) με βελτίωση της διαχείρισης επισκεπτών και διαφοροποίηση προϊόντος της ωφέλειας στους προορισμούς
- Διαχείριση θαλάσσιων πόρων και ποιότητας θαλάσσιου περιβάλλοντος / Θαλάσσια πάρκα / Καταδυτικός τουρισμός
- Αλιεία και υδατοκαλλιέργειες / χωροθέτηση δραστηριοτήτων και καλύτερη διαχείριση των πόρων

Πράσινα Νησιά (1)

Στόχος: προστασία φυσικού/πολιτιστικού κεφαλαίου με μείωση κατανάλωσης του

- **Χωροταξική πολιτική:** καθυστέρηση υλοποίησης που έχει ως αποτέλεσμα την άναρχη ανάπτυξη και υποβάθμιση φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος του μοναδικού αναπτυξιακού πόρου – εργαλείου για τα νησιά

Πρόταση προς συζήτηση: ένα μοναδικό χωροταξικό-πολεοδομικό σχέδιο ανά νησί με την λογική των ΓΠΣ και πολεοδομικά σχέδια εφαρμογής

- **Προστασία Οικιστικού Κεφαλαίου (παραδοσιακοί οικισμοί, διατηρητέα κτίρια):** νομοθεσία, φορείς έκδοσης αδειών, φορείς ελέγχου εφαρμογής του νόμου, φορείς και

Πράσινα Νησιά (2)

- **Περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλους:** σύστημα παρακολούθησης αδειοδοτήσεων, προστασίας και ανάδειξης
- **Ενέργεια:** προώθηση συστημάτων εξοικονόμησης (πχ. βιοκλιματική αρχιτεκτονική, «έξυπνα» συστήματα κλπ), παραγωγή με ΑΠΕ σε ατομικό επίπεδο, μείωση εκπομπών CO₂, μείωση κόστους παραγωγής ενέργειας, συστήματα παραγωγής με τοπική συμμετοχή κλπ
- **Νερό:** Ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης νερού με έμφαση στην εξοικονόμηση και στην ανακύκλωση υγρών αποβλήτων

Νησιά Ισων Ευκαιριών – Ο ρόλος

Αρχή: Μη μετακίνηση των ΤΠΕ και επιχειρηματιών έξω από τα όρια του νησιού για τις ΥΓΟΣ. Κρίσιμο στοιχείο ελκυστικότητας

Πρόταση: Ενίσχυση του Νησιωτικού Δήμου και δημιουργία νησιωτικών ΚΕΠ β' γενιάς για παροχή όλων των κρατικών υπηρεσιών . Παραδείγματα:

Υγεία: γιατροί γενικής ιατρικής, βασικός εξοπλισμός, τηλε-ιατρική

Δια βίου εκπαίδευση: προγράμματα προσαρμοσμένα στις ανάγκες εργοδοτών και εργαζομένων και κοινωνικής επιχειρηματικότητας των νησιών με χρήση ΤΠΕ

ΟΤΑ: ενίσχυση για τη παροχή δημόσιων υπηρεσιών με προγραμματικές συμβάσεις και χρήση ΤΠΕ – Μεταφορά αρμοδιοτήτων και των αντίστοιχων πόρων για τοπικές

Νησιά Ισων Ευκαιριών – Ο ρόλος των

Ακτοπλοΐα (εξασφάλιση στο δικαίωμα για μετακίνηση – κρίσιμο στοιχείο ελκυστικότητας των νησιών):

- Εμφαση στη ζήτηση (τις ανάγκες των νησιωτών και των νησιών) και όχι στη προσφορά
- Βελτιστοποίηση του σχεδιασμού του δικτύου με βάση τις ανάγκες και συνδυασμένες μεταφορές
- Βελτίωση διαδικασιών δρομολόγησης πλοίων σε ελεύθερες γραμμές και σε γραμμές δημόσιου συμφέροντος
- Σύστημα κρατήσεων εφάμιλλο του αεροπορικού για ενίσχυση της κινητικότητας αλλά και της επισκεψιμότητας / τουρισμού – έγκαιρη ανακοίνωση για μια δρομολογιακή περίοδο
- Δυνατότητα έκτακτης δρομολόγησης κατά τη διάρκεια της υψηλής περιόδου και μικρότερων αλλά αξιόπλων πλοίων το χειμώνα ώστε να αντιμετωπίζεται η υψηλή εποχιακή ζήτηση
- Σύστημα ελέγχου της καλής εκτέλεσης της υπηρεσίας βάση κριτήρια όπως η συχνότητα, η ταχύτητα, το κόστος, οι

Επόμενα Βήματα Σχεδιασμού –

Δράσης (1)

- Προσδιορισμός των **αναγκαίων θεσμικών & οργανωτικών μεταβολών** για την υλοποίηση της Στρατηγικής των Νησιών σε συνεργασία με τα αρμόδια Υπουργεία
- Τοπικός Αναπτυξιακός Σχεδιασμός **ανά νησί** με βάση τη **κοινή στρατηγική** που θα εξειδικευθεί ανά περιφέρεια. Δημιουργία πολυταμειακών ολοκληρωμένων προγραμμάτων Τοπικής Ανάπτυξης (τύπου Leader) αξιοποιώντας την σχετική πρόβλεψη των νέων κανονισμών (πρόταση προς Υπουργεία Ανάπτυξης και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)
- Αξιοποίηση χρηματοδοτήσεων από άλλα προγράμματα εκτός ΕΣΠΑ 2 **μέσα στη λογική της ίδιας στρατηγικής**
- Διαβούλευση με Αυτοδιοίκηση, Επιμελητήρια και νησιωτικά ΑΕΙ – ΤΕΙ – Ερευνητικά Κέντρα (**Συμβούλιο Νησιωτικής Καινοτομίας με συμμετοχή της ΕΕΕΤ και ΕΕ**) για τη

Επόμενα Βήματα Σχεδιασμού – Δράσης (2)

- Αξιοποίηση των υπαρχόντων κονδυλίων από ΕΣΠΑ σχετικά με την τουριστική προβολή για **re-branding τουρισμού** ανά νησί (έχει ξεκινήσει)
- Ανάληψη πρωτοβουλιών για τον συντονισμό της **Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής** σε επίπεδο χώρας από ΥΝΑ
- Δημιουργία συστήματος δεικτών για τον **σχεδιασμό** και τη **παρακολούθηση** της αποτελεσματικότητας των πολιτικών (Ατλαντας Νησιών)
- **Πιλοτικές δράσεις** άμεσα ώστε να ελεχθεί η αποτελεσματικότητα των προτάσεων και οι ανάγκες αλλαγών (ξαναξεκινά με αξιοποίηση πρωτοβουλίας-προετοιμασίας προηγούμενης πολιτικής ηγεσίας)

Επόμενα Βήματα Δράσης

Επίπεδο Δήμου

- λειτουργία γραφείου πληροφοριών και προβολής με συγκεκριμένες προδιαγραφές σε ότι αφορά στα εργαλεία προώθησης
- καταγραφή υποδομών, πόρων και δραστηριοτήτων που μπορούν να δημιουργήσουν νέα τουριστικά προϊόντα
- Δικτύωση επιχειρήσεων τουρισμού με τοπική οικονομία – τοπικά προϊόντα
- δημιουργία μιας νέας τουριστικής εικόνας που θα αποτελεί και τη βάση του σχεδίου προβολής-προώθησης.

Επόμενα Βήματα Δράσης

Επίπεδο Περιφέρειας

- Δημιουργία Παρατηρητηρίου για τη παρακολούθηση των εξελίξεων τοπικών, εθνικών και διεθνών για επανασχεδιασμό
- Δημιουργία συστήματος δια βίου εκπαίδευσης εργοδοτών και εργαζομένων
- Δημιουργία σήματος ποιότητας τουριστικών επιχειρήσεων και προορισμών
- Προώθηση ειδικών τουριστικών προϊόντων
- Δημιουργία νέας – εικόνας και συστήματος προβολής διατηρώντας την αυτονομία των επιμέρους προορισμών

Ευχαριστώ για τη προσοχή σας

Γιάννης Σπιλάνης

ispil@aegean.gr

ioannispilanis.blogspot.gr

lidaegean.blogspot.gr

Fb: Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής
Ανάπτυξης

Fb: Παρατηρητήριο Βιώσιμου Τουρισμού Αιγαίου